

Sygn. akt I USK 290/22

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania R. H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Częstochowie
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 14 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 749/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Częstochowie (organ rentowy) decyzją z 1 września 2021 r. odmówił R. H. (odwołujący się) prawa do emerytury, ponieważ na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udowodnił 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych, jak też 25-letniego okresu ubezpieczenia - przyjęto za udowodniony okres składkowy i nieskładkowy wynoszący ogółem 18 lat, 3 miesiące i 16 dni, w tym 6 lat, 2 miesiące i 19 dni stażu w szczególnych warunkach.

Kolejną decyzją z 30 września 2021 r. organ rentowy odmówił R. H. prawa do emerytury, ponieważ na dzień 31 grudnia 2008 r. nie osiągnął wymaganego wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat, jak też nie udokumentował 15 lat pracy w

szczególnych warunkach, podając, że na powyższą datę udowodnił okres składkowy wynoszący 27 lat, 5 miesięcy i 10 dni oraz okres nieskładkowy w wymiarze 9 miesięcy i 15 dni, w tym okres pracy w warunkach szczególnych wynoszący 13 lat, 2 miesiące i 16 dni.

Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z 15 marca 2022 r., IV U 1111/21 oddalił odwołania R. H. od powyższych decyzji.

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 14 czerwca 2022 r., III AUa 749/22 oddalił apelację odwołującego się wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że spór dotyczył uprawnień R. H. do emerytury. Odwołujący urodzony 7 lipca 1961 r. nie spełniał warunków do przyznania prawa do przedmiotowego świadczenia w oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504, dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50e i 184.

Sądy obydwu instancji stwierdziły brak podstaw do przyznania odwołującemu się prawa do emerytury. Z uwagi na datę urodzenia odwołującego nie spełnia on przesłanek wymaganych do uzyskania prawa do emerytury, o których mowa w art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stosownie do art. 46 ust. 1 tej ustawy prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 29, 32, 33 i 39 przysługuje również ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki: 1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa; 2) warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2008 r.

Upatrując swoich uprawnień do emerytury w wieku niższym niż 65 lat, odwołujący powoływał się na fakt wykonywania pracy w szczególnych warunkach, zgodnie z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że skoro R. H. urodził się [...]1961 r., wiek 60 lat osiągnął dopiero w dniu 7 lipca 2021 r. i już tylko ta okoliczność eliminuje go z kręgu osób uprawnionych do emerytury w oparciu o powołane przepisy, niezależnie od spełnienia pozostałych wymaganych warunków. Jak przewiduje bowiem art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prawo do określonych w niej świadczeń powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Sąd Apelacyjny wskazał, że pierwsze zatrudnienie w Fabryce „A.” w M. odwołujący podjął w dniu 23 lipca 1980 r., gdzie był zatrudniony do 23 kwietnia 1986 r. Następnie od 24 kwietnia 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. kontynuował zatrudnienie w Przedsiębiorstwie „O.” w P., zaś od 1 sierpnia 1992 r. do 10 marca 2006 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowo-Usługowym „O.” Sp. z o.o. w P., a więc jego staż ubezpieczeniowy na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi jedynie ponad 18 lat i także powoduje, że nie mógł uzyskać przedmiotowego świadczenia, czyniąc bezprzedmiotowym badanie, czy na powyższą datę posiada wymagany 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył odwołujący się zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zmianę tegoż wyroku przez uwzględnienie odwołania. Wniósł ponadto o rozpoznanie skargi na rozprawie.

Skarżący podniósł, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) ponieważ odwołujący, który urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. należy do kategorii ubezpieczonych, w stosunku do której ustawodawca, w ramach „wygaszania dotychczasowych uprawnień z uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji”, przewidział możliwość nabycia uprawnień emerytalnych na podstawie szczególnych uregulowań m.in. na podstawie art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. przed ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego. Mimo spełnienia przez odwołującego się przesłanek wymienionych w przepisie, Sąd drugiej instancji oddalił jego apelację a zatem zapadłe w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. Skarżący

podkreślił, że zarówno Sąd pierwszej jak i drugiej instancji, nie dokonały oceny prawnej i faktycznej podnoszonych przez odwołującego się zarzutów związanych z nieuznaniem przez organ rentowy pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od 24 czerwca 1986 r. do 30 czerwca 1992 r. w Przedsiębiorstwie O. w P. na stanowisku spawacz a także nieuznaniu przez organ rentowy okresów zatrudnienia od 6 marca 2006 r. do 31 października 2006 r. od 24 stycznia 2007 r. do 31 października 2007 r. a także od 18 grudnia 2007 r. do 31 grudnia 2008 r. pomimo, iż przedłożył dokumenty potwierdzające, iż w tym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach na stanowisku spawacz, tym samym Sąd drugiej instancji zaniechał ustalenia i dokonania oceny prawnej istotnego zagadnienia w sprawie tj. okresu pracy w szczególnych warunkach, będącego jedną z przesłanek wymaganych do nabycia prawa do świadczenia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualnie jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

W judykaturze przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13, LEX nr 1402642; z 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14, LEX nr 1621619), a przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi (postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 października 2007 r., III CSK 216/07, LEX nr 560577; z 20 marca 2014 r., I CSK 18/14, LEX nr 1522063). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub

procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

W niniejszej sprawie nie można uznać, że występuje przesłanka oczywistej zasadności. Sądy obu instancji ustaliły, że odwołujący się nie spełnił przesłanek przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Interpretacja art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie budzi wątpliwości. Wszystkie warunki określone w art. 29, 32, 33 i 39 tej ustawy (wiek emerytalny oraz staż emerytalny - ogólny i szczególny, tj. z tytułu pracy w warunkach szczególnych) należy spełnić do 31 grudnia 2008 r. Wykładnia funkcjonalna nie podważa tej interpretacji, gdyż art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest przejściowy w tym sensie, że dotyczy wąskiej grupy ubezpieczonych, gwarantując im prawo do wcześniejszej emerytury, mimo że prawo to nie jest przewidziane przez nowy system emerytalno-rentowy (m. in. wyrok Sądu Najwyższego z 6 lutego 2009 r., I UK 243/08, LEX nr 571847). Celem takiej regulacji jest osłabienie niedogodności wynikających z nowego systemu dla osób, które nabywały ekspektatywę emerytury w starym systemie. Takie ukształtowanie uprawnień jest następstwem zaaprobowanej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego reguły, że wprowadzony ustawą emerytalną nowy system świadczeń emerytalnych przewiduje wprawdzie przejściowe utrzymanie

przywilejów dotyczących możliwości nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, ale co do zasady odnosi się tylko do tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli, bez względu na płeć, wiek co najmniej 50 lat, a więc urodzili się nie później niż w dniu 31 grudnia 1948 r. Odstępstwo od tej zasady dotyczące osób, które urodziły się w latach 1949 - 1968, jest zaś obwarowane kolejnymi warunkami (między innymi polegającymi na spełnieniu przesłanek nabycia prawa do emerytury do dnia 31 grudnia 2008 r.) i stanowi wyraz „stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień z uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji” (por.m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK ZU 1999 Nr 5, poz. 100, z 4 stycznia 2000 r., OTK ZU 2000 Nr 1, poz. 1 oraz K 1/00, OTK 2000 Nr 6, poz. 185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671; z 6 lutego 2009 r., I UK 243/08, LEX nr 571847; 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438).

Brzmienie przepisu oraz przytoczone orzecznictwo charakteryzujące jego funkcję prowadzi wprost do odpowiedzi, że w myśl art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (w związku z art. 32 tej ustawy), ubezpieczony urodzony po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r. jest uprawniony emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach wtedy, gdy osiągnął wiek emerytalny przed 31 grudnia 2008 r., także w sytuacji gdy do 1 stycznia 1999 r. legitymował się wymaganym okresem pracy w szczególnych warunkach.

Podsumowując, w stosunku do osób, które w chwili wejścia ustawy (1 stycznia 1999 r.) nie miały maksymalnie ukształtowanej ekspektatywy prawa do emerytury (ogólny staż emerytalny i staż w szczególnych warunkach) ewolucyjne wygaszanie dotychczasowych uprawnień doprowadziło do ustalenia okresu przejściowego (do 31 grudnia 2008 r.), do końca którego należało spełnić wszystkie warunki prawa do emerytury. Cechami relewantnymi zatem dla regulacji art. 46 jest: urodzenie w okresie od 1949 r. do 1968 r., nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego oraz ukończenie wieku emerytalnego, o którym mowa w art. 29 ustawy, do końca 2008 r.

Tymczasem jak wynika z ustalonego w sprawie stanu faktycznego R. H., który urodził się 7 lipca 1961 r., wiek 60 lat osiągnął w dniu 7 lipca 2021 r., a nie na

dzień 31 grudnia 2008 r., co eliminowało go z kręgu osób uprawnionych do emerytury w oparciu o powołane przepisy, niezależnie od spełnienia pozostałych wymaganych warunków. Ponadto w sprawie ustalono, że odwołujący się nie posiadał wymaganego stażu ubezpieczeniowego 25 lat na dzień 1 stycznia 1999 r. Sąd Apelacyjny wskazał zatem, że bezprzedmiotowe pozostało badanie, czy na powyższą datę posiada wymagany 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[SOP]

[as]